

ÉPÍTŐK SE

J
E
L
E
N
T
É
S
E

1991

É P I T Ő K S E.
HELIKTIT BARLANGKUTATÓ CSOPORT
1991. ÉVI JELENTÉSE

Készítették:	Hartig Miklós	Nagy Ferenc
	Hartig Judit	Nagy László
	Hámori Zsolt	Libisch József
	Horváth Ferenc	Futó János
	Ilon Gábor	Iharos András
	Kállay István	Holczhauser Adrienn
	Kállayné R. Judit	Szalay Jenő
	Lakatos Richárd	Szatmári Dénes
	Móri Lajos	Szilágyi László
	Schafer István	Rózsa Sándor
	Fellegvári László	Vajtó Zoltán
	Garami László	

TARTALOMJEGYZÉK

- I. A csoport 1991. évi munkaterve
- II. A fejezetek rövid összefoglalása
- III. Beszámoló a csoport feltáró és barlangvédelmi tevékenységéről
- IV. Tudományos munkák
Régészeti munkák
- V. Dokumentációs munkák
- VI. Csoportélet

I. A veszprémi Építők SE. Heliktit Barlangkutató Csoport
1991. évi munkaterve

1. A Szentgál melletti Mecsek-hegy oldalában lévő Kő-lik barlang további kutatása. A régész járat további bontása, a talált leletek szakszerű kimentése és analizálása a csoporthoz tartozó szakember segítségével.
2. A barlang jelenlegi legalsó járatainak további bontása.
3. Előadások tartása több más egyesületnél, intézményeknél. Publikálások, kiállítás szervezése. Új tagok toborozása.
4. Magashegyi túrák- Magas-Tátra, Alacsony-Tátra, Alpok. Teljesítménytúrákon részvétel.

A VI. fejezet a csoportról
Több újságcikket, rendezvény
tartalmazza.

.....
Hartig Miklós
Heliktit
Barlangkutató Csoport
vezetője

II. A fejezetek rövid összefoglalása

A III. fejezet a csoport 1991. évben végzett munkáját ismerteti, amelyen belül a fontosabb feladatok az alábbiak voltak:

- A solymári Ördög-lyuk barlang további felmérése
- A szentgáli Kő-lik barlang további kutatása és a "Régész" járatban szakemberünkkel a régész munka folytatása
- Mindezen munkák dokumentálása fotókkal

A IV. fejezet Ilon Gábor régészünk tájékoztatója az 1991-es évben elért eredményekről.

Az V. fejezet a dokumentációs munkákat tartalmazza.

A VI. fejezet a csoportéletről, túrákról ad áttekintést. Több újságcikket, rendezvényt, előadást, kiállítás leírását tartalmazza.

Csoportunk
langkutatás
Egyrészt a
III. Beszámoló a feltáró és barlangvédelmi
tevékenységünkről

Beszámoló

Fotók

A szanctu
Igyekszünk
Az egyik
volt. Ezen
lélni. Ez
szólhat be
rá vedar
törődök
A "R
kasz be
Igy, wa
je élve
munka
a fels
leges r
Ezen
ami ar
Ezmax
nagy é

Csoportunk- a veszprémi Építők SE. Helikopter Barlangkutató csoportja- két területen végzi munkáját. Egyrészt a solymári Ördög-lyuk barlangot térképezzük, másrészt a szentgáli Kő-lik barlangot tovább kutatjuk.

Természetesen nagyobb részt a szentgáli barlang kutatásával foglalkoztunk.

A solymári Ördög-lyuk barlangban további méréseket végeztünk, de még nem szerkesztettük fel.

A szentgáli Kő-lik barlangban többféle feladatot igyekeztünk elvégezni.

Az egyik munkánk a "Régész" járat további bontása volt. Idén már jóval kevesebb leletet sikerült találni. Erről Ilon Gábor régész, barlangásztársunk számol be. December közepén viszont találtunk emberi medencecsontot, lábszárcsontot és egyéb csonttöredékeket.

A "Régész" járat és a felső Nagy Terem közti szakasz bontása közben lekerültünk a Nagy Terem alá. Így, megállapítottuk, hogy a Nagy Terem agyagos szintje álfenék. Ennek kibontását elkezdtük, ami igen munkaigényes és sok embert igényel, mivel egyből a felszínre visszük ki és ott külön átnézzük esetleges régészeti leletek megtalálása miatt.

Ezen szakasz bontása közben is találtunk csontokat ami arra utal, hogy ezt a részt is használhatták. Ennek a munkának oroszánrésze majd az 1992-es évre megy át.

Csoportunk augusztus 23-tól augusztus 29-ig kutatótábort szervezett a hegy lábánál lévő Alszezi réten sátrakkal.

A tábor ideje alatt a "Régész" járat bontását, külszíni tereprendezést és a faluban lévő három helységből álló Kutató Bázist rendeztük be és festettük ki.

Segítséget kaptunk ismét a Bakony Harci Helikopter Ezred parancsnokságától. Megkaptuk újfent az 1 m³-es lajtoskocsit, így az ivóvízellátás megoldódott a táborban. A táborba más csoporttól is jöttek segíteni. Átlag húsz fős létszámmal dolgoztunk.

A kutatótábort Budapestről meglátogatta és a barlangot is végig járta Takácsné, Bolner Katalin, aki tetszését fejezte ki.

Ebben az évben a tervezett barlangi élővilág feltárását nem tudtuk folytatni, mivel szakemberünknek be kellett vonulnia katonának.

Ez év október 28-tól november 10-ig a Barlangok Világa címmel kiállítást rendeztünk Veszprémben a Helyőrségi Művelődési Otthon kiállító termében.

A kutatótábor

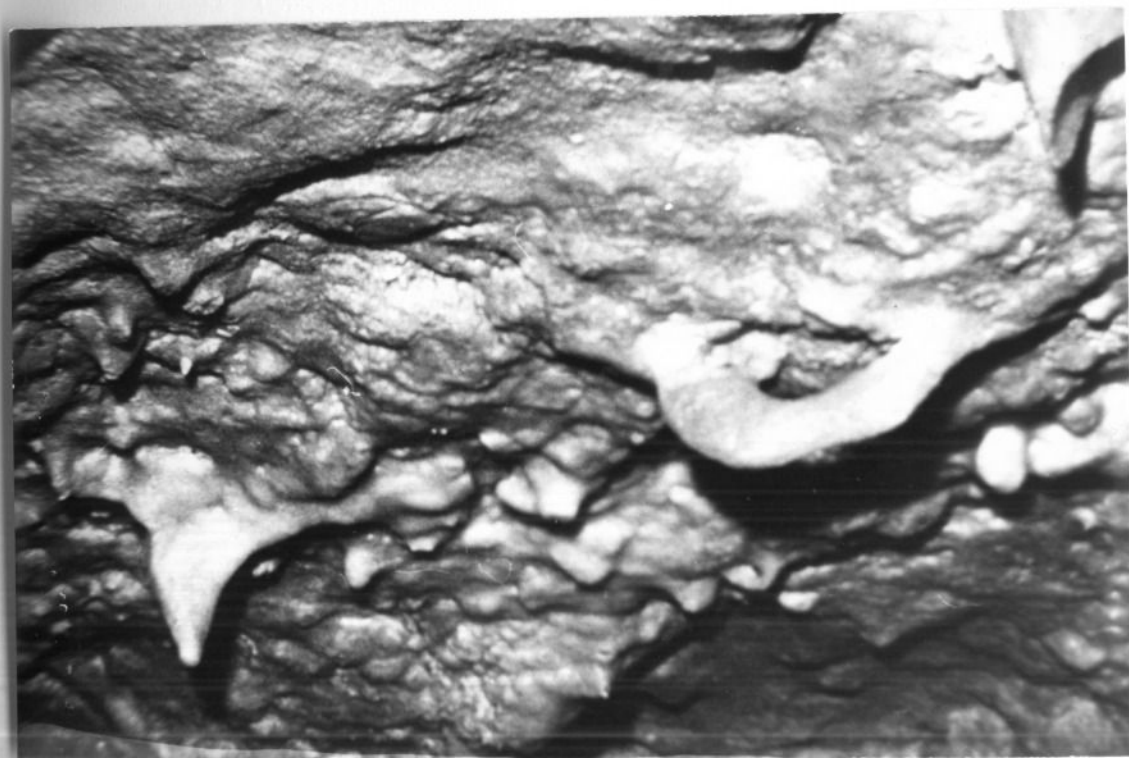
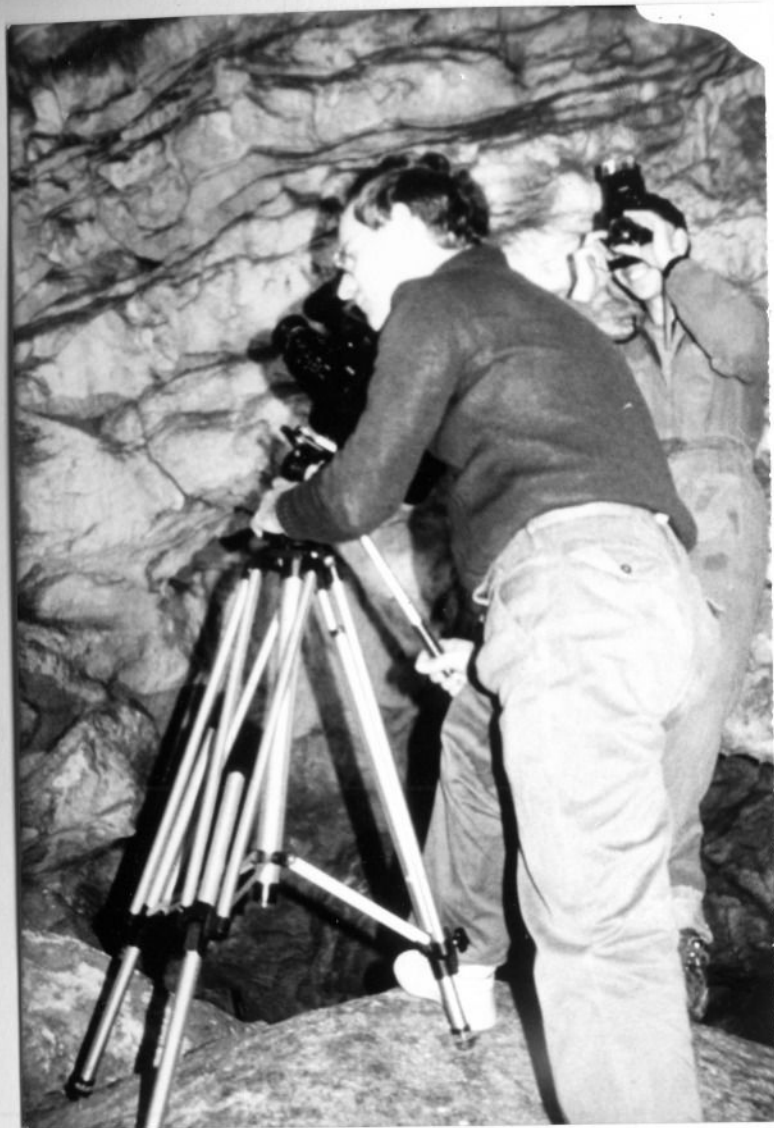
A kutató bázis festése és berendezése

Legifjabb tagunk terepszemlét tart

Külszíni munkálatok

Filmezés a barlangban

JELENTÉS A KÖZMŰVELÉSI MUNKÁK
IDEI ÉVI MUNKÁIRÓL

Asz idel évben a "Művelődési és Közművelődési Bizottság" megbízta a "Művelődési és Közművelődési Bizottság" által "Alad színter", Miskolc

IV. Tudományos munkák

leletkeket tartalmazó
egyresze réteget, amely
A régészeti lelet

Régészeti beszámoló

Készítette: Ilom Gábor régész

Fotók

is sikerült egy
ható edénytöredék
eddig csak a Barla
az ekből származ
les tényével öszo
-14 adats, amely
alk /Beo-1693, d.
carbon dátum a
illeszkedik.

Október 5-én

gustan a asor

és a bejérat

lábbaikban

1./ A néhány

e barla nea

es objektus

pálmány, az

karámiatör

2./ Érintés

relatellon

tonda

alatt re-

JELENTÉS A RÉGÉSZETI MUNKARÓL ÉS A TÁRSTUDOMÁNYOK
IDEI ÉVI EREDMÉNYEITŐL

Az idei évben a "Heliktit" csoport tagjai tovább bontották a " Régész " járat északi végét és az "Alsó szintet". Mindkét terület szinte teljes felületén kifogyott a kőtörmelékes, humuszos, régészeti leleteket tartalmazó réteg. Elértek egy vörösbarna, agyagos réteget, amelynek kora még ismeretlen.

A régészeti leletek mennyisége az 1988-1990. évi maximumot követően erőteljesen csökkent, alig néhány zacskónyi volt. A leletek többsége csont. Nagyon fontos és új adat viszont, hogy az "Alsó szintről" is előkerült egy a kisapostag 3. időszakra keltezhető edénytöredék. Ennek a korszaknak az emléke eddig csak a barlang "Előtéréből" volt ismert, ill. az aknából származott egy-két töredék. Az előkerülés tényével összhangban van a debreceni ATOMKI C-14 adata, amely szenült fatöredékekből származik /Deb-1693, dr Hertelendi Ede, 1991./. A radio-carbon dátum a kisapostagi kultúra 3. időszakába illeszkedik.

Október 5-6-án, hétvégén hitelesítő ásatást végeztem a csoport tagjainak segítségével az "Előtér" és a bejárat területén. Sajnálatos eredménye az alábbiakban foglalható össze:

1./ A néhány évvel ezelőtti szintsüllyesztéssel -- a barlang szelvények közlekedésüket megkönnyítendő -- az objektumokat /tüzelésnyomra emlékeznek / pl. építmény, zárórész... megsemmisítették. Csupán néhány kerámiatöredéket találtunk.

2./ Érintetlen területet, ahol esetleg objektumra, érintetlen rétegekre számíthatunk, csak egy több tonnás szikla / leszakadt az "Előtér" boltozatáról/ alatt remélhetünk.

Ősztől a barlangászok rendelkezésére bocsájtottam egy 4-es szitasort tartalmazó iszapoló berendezést, amellyel a barlang geológiai és faunisztikai adatai finomíthatóbbakká válhatnak sikeres munkájuk eredményeként.

Az év folyamán előzetes jelentésként publikációt készítettem a Tapolcai Múzeum Közleményei 2. kötete számára 0,5 ív terjedelemben, 10 ábrával / térképek, rajzok/.

Vörös István /Magyar Nemzeti Múzeum / archaeozoológus megkezdte a gerinces faunisztikai leletek feldolgozását, miután az anyagot eljuttattam neki. A jelentősebb leletek meghatározása /ld. az 1989-1990. évi jelentés fotóit /, barna medve koponyája, sertés csontok, gímszarvas agancsból készített simító, amulettcsont nyúl "karcsontból".

Pápa, 1991. december 17.

.....
Ilon Gábor
régész

Holdidol

Bronzkori edény

v. Dokumentációs munkák

Csatárhegyi telkes barlang

Fotók

A Veszprém melletti Csatár hegy oldalában egy telek tulajdonosa felkeresett minket, hogy telkén beszakadt a föld és egy nagy lyuk lett a helyén.

Felkért minket, hogy nézzük meg. Kivonultunk és megállapítottuk, hogy régebben szeméttel tömték el ezt a lyukat, s most ez szakadt be.

Leereszkedtünk egy kb. 3m-es függőleges lyukba, ahonnan északi és észak-nyugati irányban rövid folyosó, egy nagyobb termet pedig két kisebb terem követett. Mindez tiszta szálkő, kevés cseppkőkéregződéssel. A harmadik terem alapja erősen löszös, laza, porózus hordalék, amit érdemes bontani.

Szeretnénk erre a barlangra is megkérni a kutatási engedélyt.

Még két izben kimentünk és fotódokumentációt készítettünk a barlangról, amit itt közlünk is.

Felmértük, hogy a bejáratot kútgyűrű beiktatásával tudjuk kitisztítani, mivel mindenféle szemét halmozódott fel és erősen omlik. A tisztítás után betonnal rögzítenénk a bejáratot és utána meg lehet kezdeni a belső kutatást.

Telkes barlang

Bejárati szakasz

leppkőkéregződés

Csoport
Művelődési
Művelődési
rész, és
tartottak

VI. Csoportélet

1955
sólom és

Beszámoló

Ujságcikkek, előadások, plakátok

Fotók

148 ki
81 ki
188
han és
tűz
Progr
Mente
A 2
ságból
helyer
Jobbar
Sa
16 há
-két

Csoportunk tagjai több helyen is megfordultak. Résztvettünk a Bakony 50 km-es teljesítménytúrán.

Megrendeztük a hagyományos majálist az alszegi réten, amelyen az ifjúság részére vezetett túrát tartottunk a barlangba. A programot a mellékelt kiírás, plakát ismerteti.

Több előadást tartottunk Balatonalmádiban, Szentgálon és általános iskolákban.

Barlangi kiállítást szerveztünk és rendeztünk, A kiállításon fényképek, régészeti leletek, felszerelések szerepeltek. A látogatók tetszésüket fejezték ki a Veszprémben először rendezett ilyen jellegű kiállításért.

Több tagunk részt vett Ausztriában, Olaszországban és Franciaországban alpesi túrán. Itáliában voltunk a Grotta di Bossea nevű cseppkőbarlangban is. Programunkban szerepelt a Mon Viso, Argentera és a Monte Bianco magas hegyek is.

A községi önkormányzattól kaptunk egy három helységről álló kutató bázist, így már jobban el tudjuk helyezni felszerelésünket is és a tisztálkodás is jobban megoldott.

Sajnos a barlang alatti Alszegi réten levő kutató házunkat feltörték az év elején és elvittek egy-két felszerelési tárgyat is.

Ötven kilométer az egészségért

Teljesítménytúra a Bakonyban

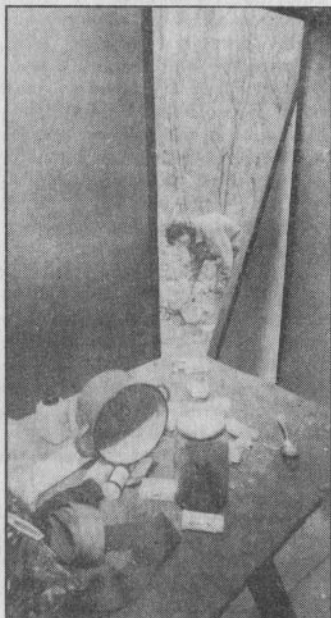
A megyei természetbarátszövetség és a Bauxitkutató SE természetjáró-szakosztálya közös szervezésben március 23-án, szombaton ötven kilométeres teljesítménytúrát bonyolítanak le, amely Veszprémből, a vasútállomástól indul, s Városlőd körzetében ér célba. A túrán – amelyen az összes emelkedő mintegy 950 méter – a szintidő 12 óra. A hat ellenőrző ponttal „megtűz-

delt” útvonalat a nevezett sportemberek teljesíthetik. A Veszprém – Séd völgye – Herend – Augusztin-tanya – Öreghálás – Jáger-rét – Városlőd irányú vonalra reggel 6-tól 8 óra 50-ig indítják a jelentkezőket. Akik tavaly már teljesítették az 1. Bakony '50-et, azok idén (az előző bemutatása után) a teljesítménytúra második fokozatú jelvényét vehetik át.

Teljesítménytúra

A számlát fizesse más!

Csak egy jó balhé volt? Vagy szállást kerestek? Mindenesetre megtalálták a Heliktit barlangkutató csoport kutatóházát a szentgáli Mecsek-hegy lábánál. Amit maguk után hagytak: lefeszített ajtó, asztal közepére halmozott szemétkupac, szétdöntött budi.

Amit elvittek: szivacsok, több méter mászókötel, gyógyszerek, kötszerek, szerszámok és karbidlámpa. Minek? Jó, ha van... (mit eladni).

A „szállásköltség” több ezer forintra rúg. A számlát fizesse meg a tulajdonos vagy valaki más...

NAPLÓ – 1991. április 18., csütörtök –

A feltört kutatóház

"Heliktit" Barlangkutató Csoport !

Ezúton is megköszönjük a lelkes barlangászoknak, hogy 1991. március 25-én és 1991 április 15-én két képviselőjük /Hartig Miklós, Szalai Jenő/ ismeretterjesztő, népszerűsítő, színes előadást tartott kollégista tanulóink számára. Kivánjuk, hogy áldozatos munkájuk további sikereket eredményezzen, és mielőbb újabb élménybeszámoló-
lón láthassuk vendégül a csoport képviselőit!

Előadás:

„Táncsics Mihály” Építőipari Szakközépiskola
és Szakmunkásképző Intézet Kollégiuma

Veszprém, Eötvös K. u. 3.

Németh Ferenc

Veszprém, 1991. április 16.

kollégiumvezető

A bejárattól néhány méterre jutottam csak el, görnyedezve, csúsztva. Most egy keskeny sziklapárkányon guggolok, ruhám alá percek alatt belopakodik a nedvesség, fejemre egyenletesen hullanak a vízcseppek a sziklamennyezetről. A sötétség meg a nyirok megüli lelkemet, szeretnék minél előbb följutni a napfényre. *Szentgál Mecsek-hegyének* szép erdejébe. Mögöttem *Ilon Gábor* múzeumigazgató, ki a barlangfeltárás régészeti leleteit vigyázza, azt sorolja, hány fotós és újságíró lett már rosszul e nem éppen barátságos helyen, amidőn igyekeztek utánaküszni a szenzációnak. Aggódok a fiamért, akik kötéllel a derekukon egy szűk sziklarészen át leereszkedtek a barlang nagytermébe „helyszíni szemlét” tartani nyúlászívú anyjuk helyett. Ide-oda cikázó zseblámpafényüket figyelve azon tűnődöm, vajon azok az eleink, akik koronként meglátogatták e barlangot, bátrabb és vidámabb lélekkel fogadták e hely nyomasztó szellemét, mint azok, akik nyomaikat és hagyatékukat igyekeznek most, a XX. század végén megfejteni?

Azok a szakemberek – barlangászok, geológusok, régészek –, akik 1984 óta rendszeresen leszállnak a szentgáli nyelvjárás szerint csak *Külik*nek emlegetett barlangba, hogy megfejtsek tudományos titkát, kiderítsék „történelmi múltját”, mind meg-

egyeznek abban, hogy először őket is elfogta a szorongás. Kúsztva tudtak csak haladni, kezdetben huszonöt-harminc métert, majd fokozatosan tovább. Azután megbarátkoztak a hellyel, ma önként, kedvtelésből jár ide segíteni a környék ifjúsága meg a veszprémi építők sportegyesületének barlangkutató csoportja. 1990 karácsonyestjét itt ünnepelték mindnyájan, a „nagyteremben.”

Cseppkövek a Bakonyban

A falusiak régtől fogva számon tartották e barlangot. A század első felében pedig egy amatőr régész is elmerészkedett ide, *Dornyai Béla*, aki *Bakony* című útleírásában meg is emlékezik a barlangról. Legalábbis annak arról a rövid szakaszáról, amelyet ő végigjár. A nyolcvanas évek kutatói számára akkor vált izgalmas a föld alatti üregrendszer, amikor az első régészeti leletekre rábukkantak. Edénytöredékekre, emberi és állati csontokra, régi-régi pénzérmékre. Akkor vonták bele a barlangkutatói munkába a Veszprém megyei múzeumi igazgatóság szakemberét, *Ilon Gábor*t, és azóta támogatja minden lehetséges eszközzel a feltárást a szentgáli önkormányzat is. A Bakony második leghosszabb barlangja s az első – idáig egyetlenként tartott – cseppkőbarlangja, ahol a cseppkövek nem felülről lefelé építkeznek, hanem alulról fölfelé, előbb-utóbb ugyanis idegenforgalmi nevezetesség is lehet.

Máig mintegy négyszáz méternyi szakaszt tártak fel a barlangászok a *Külik*ből, három egymással párhuzamos hasadékrendszer. Koráról és keletkezéséről nem tudnak még biztos adatokat mondani. Föltehetőleg több millió évvel ezelőtt keletkezett, valamilyen tektonikus – azaz földkéreg-rétegződési – mozgás következtében. A zirci *Természettudományi Múzeum* geológusa szerint teljes hossza *kétezer méter is lehet* a szentgáli barlangnak, mert a „geológia szabálya” szerint a barlangok általá-

Külik,

avagy a szentgáli barlang titka

ban a víz szintjéig mennek le. A Bakony ezen hegyének – melyet a földrajzi ismereteire büszke ember megzavarására Mecsek-hegynek neveznek, noha semmi köze nincs a délnyugati Mecsekhez – a lábánál nem is olyan rég még patak csördögált. Azaz: a hegytetőn tátongó barlangnyílásnál kezdődő üregrendszer alighanem egészen a hegy lábáig ér, keresztül-kasul szelvére – vagy kacskaringózára? – a természetes sziklaépítmény belsejét.

Az embereket azonban általában nem a barlangok geológiai története érdekli, hanem az a *titokzatosság*, amellyel őseink cselekedetei ruházták föl a föld alatti üreget. Nem másnék én se hegyet, nem kúsznék barlangnyíláson át, ha a pápai múzeum raktárában nem láttam volna azokat a leleteket, amelyek a *Külik*ből származnak. A bronzkori „rokons” tárgyait és maradványait.

Emberkoponyák, medvesontok

Azt, hogy bronzkori ember edényének töredéke van előttem, *Ilon Gábor*tól tudom, aki a régész pontosságával és óvatosságával magyarázza, mi honnan és kitől származik. Úgy tartja, a *középső bronzkorban* – tehát időszámítás előtt 1500–1600 évvel – jelentek meg a szentgáli barlangnál emberek, legalábbis az eddig feltárt részek bizonyossága szerint. Arról azonban nincs adatuk, hogy a középső bronzkori ember be is ment volna a barlangba. Amit ugyanis e korból találtak, az mind a barlang bejárata előtti sziklaereszről származik. Arra írt a régész, nehogy nekiiramodjon a fantáziám, és olyasféle szenzációkra számítsak, mint a paleolitikum ősemberének barlangjainál, *Altamiró*nál, vagy hazai példánál: *Maradva* – *Baradán*nál. A *Külik*nek szerkezete is más, mint a paleolitikus ősember barlangjaié. Azoknál a bejáratot azonnal hatalmas légterű terem követte, ez meg amolyan „*csúszó-mászó*”. A másfajta szerkezethez másfajta ren-

deltetés is társult föltehetőleg. Csak az a kérdés, miféle?

A *Külik* belsejében talált leletek kilencvenkilenc százaléka a késő bronzkorból való. Keresztül-kasul járhattak a barlangot a késő bronzkori emberek – mondja a régész. A késő bronzkor után jöttek a rómaiak. Pontos leírások tudósítanak arról, milyen hadjáratlalt pusztították végig a Dunántúlt, megsemmisítve – többek között – *Fenekpusztát*, *Zalavárt*, *Alsóheténypusztát*. Valószínűleg ez elől az invázió elől menekültek be az emberek a barlangba, erre utal a római hadjárat előtti időből és a hadjárat évéből származó pénzérme, melyet a barlangban leltünk. De találtunk néhány római cseréptöredéket is. Vannak azután az *Árpád-korból* és a középkorból is leleteink – sorolja *Ilon Gábor*. Az *Árpád-korból* néhány fazék és edénytöredék, valamint egy talizmánként használt, átfúrt baromficsonit. Valószínűleg kacscsont. Ehhez hasonlókat ismerünk a honfoglalás korabeli sírokból. *Dienes István* szerint föltehetőleg a termékenység szimbólumaként használták. De még a XIV–XV. századból, tehát a késő középkorból is vannak leleteink, edénytöredékek.

Lecsapok a késő középkorra, eszembe jut gyermekkori olvasmányélményeim alapján, hogy a középkori pénzhamisítók általában barlangokban dolgoztak. *Ilon Gábor* azonban kiábrándít, a bakonyi barlangban nem volt *pénzhamisító* műhely. Általában *menekülésre* használták a különböző korokban különböző veszélyeknek kitett emberek a barlangot – állítja. Különleges rendeltetése a késő bronzkorban lehetett a *Külik*nek, erre enged következtetni az a tizenegynéhány emberi koponya – felnőtteké, gyermekeké – melyeket ott találtak. Ezeket az embereket *bevitték* a barlangba – állítja a régész –, *sírhelyükre* vagy *áldozati helyükre*. Jugoszláviában és a volt NDK területén több olyan barlangot is feltártak, amelyekben emberi csontokat találtak, és egyértelműen kiderült, hogy ezeken a helye-

ken temetkezésre használták a barlangokat. A bronzkori ember még félt a halottaitól, elképzelhető tehát, hogy – félelmeik leküzdésére – sötét és rejtett helyre temették el őket. Ugyanakkor találtunk a barlangban olyan tárgyakat, amelyeknek nem lehetett használati rendeltetésük. Van például egy olyan tárgy, amiről föltehetőleg, egy *holdidol*nak a talpa. Ez valamilyen módon biztosan kapcsolódik ahhoz, ami a barlangban történt.

Talán kultikus temetkezéshely volt a szentgáli barlang – véli *Ilon Gábor* –, ahová a közösségnek csak bizonyos halottait vitték be, hiszen ismerünk e vidéken ebből a korból „rendes” temetőket is. Azt sem tudjuk még, milyen eredetűek a sérülései a barlangban talált koponyáknak. Lehet, hogy azért hozták ide ezeket az embereket, hogy föláldozzák őket? Találtunk azután vaddisznócsontokat, medvekoponyát is a *Külik*ban. Ezek az állatok aligha tévedtek ide be a hosszú s szűk barlangnyíláson át. Ezeket is behozhatták, de mivégre?

Áldozatok?

Ingoványos talajra ért a tudomány – belátom – e sziklaszilárd barlangban. A feltárás nagyobb része még hátravan, és ha végére jutnak is a még föltáratlan szakaszok, a geológus által megjövendölt ezerhatszáz méternek, akkor sem biztos, hogy megdönthetetlen feleletet tudnak adni a szentgáli barlang legizgalmasabb kérdésére: mit csinált itt az ember sok száz, több ezer esztendővel ezelőtt? A tudomány itt alighanem mindig csak feltételezhet. A hírlapíró ellenben, maga mögött hagyva a barlang dermesztő légkörét, általánosíthat is. A napvilág reményt adó melegénél megfogalmazhatja azon „tételét”: akár a különböző hadak, akár félelmeik, járványaik és tudatlanságaik elől menekültek a *Külik*ba más-más korszakok emberei, mindig áldozatok voltak. Azok is, akik itt maradtak – komoly feladványok elé állítva az antropológusokat szétszóródott, cseppkőképződményekkel díszített-torzított maradványaikkal; és azok is, akik barlangélményeikkel a szivükben visszakerültek a felszínre. Hiszen – lássuk be – barlanglakónak lenni mindig fenyegetettség minden ember számára.

Lőcsei Gabriella

Nemzet

Bizottság elnöke: PETHŐ TIBOR
 főszerkesztő: Attila, Szanyi Gábor, Zsolt Róbert
 főszerkesztő: Ruffly Péter, Tóth Gábor
 főszerkesztő: Marafikó László

Nemzet Kiadó Részvénytársaság
 elnök-igazgató: Győry Tamás

Cím: 1092 Budapest, Kinizsi u. 30-36.
 Telefon: 477, 122-1026, 118-7942, 117-6953.
 Fax: 1392 Pf. 276.

Előfizetés: bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a postán és a Hírlap-előfizetési és Lapellátási Irodában, közvetlenül vagy postautólevélben, valamint a 0636, 021-02799 pénzforgalmi jelzőszámra.

Előfizetési árak: negyedévre 723,- Ft, fél évre 1446,- Ft, évre 2892,- Ft.

Külföldi előfizetők: Kultúra Külföldi Vállalat, Budapest, postafiók 149.

Előfizetési tájékoztató: Magyar Nemzet Kiadó Rt.

Előfizetési tájékoztató: Múzeum Nyomda, Budapest

Előfizetési tájékoztató: Győry György vezérigazgató

HU ISSN 0237-3793

Kő-Lik a bakonyi Mecsekben

Szentgálon, ebben a bakonyi kis faluban makacsul tartja magát egy legenda. Okozója a község határában, az alszegi rét fölötti Mecsek-hegyen egy Kő-Lik nevű barlang. Ugyanis a régiek, hogy megtudják, mi van a hegy gyomrában, egy kacsát dobtak oda be, s az csodák csodájára pár nap múlva Veszprémnél, a Séd-patak vizében pancsolt.

Barlangászokkal kapaszkodom a Kő-Likhoz vezető meredélyen. A jól kitaposott ösvény tölgyek és bükkök között kanyarog. A barlang előtt mesterséges „tisztás”, a mélyből kihozott törmelékből készült. Leereszkedés előtt megkérdeztem Hartig Miklóstól, a Veszprémi Építők SE Heliküi Barlangkutató Csoport vezetőjétől: mit szólna ehhez a kacsás legendához.

– Ezt a barlangot már nagyon régóta ismerik és használják. Amióta lejárunk, sok mindent

találtunk már. Így például bronzkori cserepeket, római kori pénzeket, medvekoponyát, és emberit is. Ez utóbbit szakemberek vizsgálják, mert van egy sejtésük, hogy ez itt kultikus hely volt. Amikor 1985-ben kirándulgattunk erre, csak úgy kíváncsiságból ide is bekukkantottunk. Akkor ez az üreg alig volt 10 méter hosszú, de ahogy körülnéztünk, tudtuk, van mit keresnünk. Rengeteget dolgoztunk azután, mázsaszám hordtuk ki a törmelék, a kőzetet, s 1988 egyik őszi éjszakáján találtuk meg azt az eltömődött rést, amit rögtön kitágítottunk. Az eredmény csodálatos volt, bár máig is kérdéses, hogy a törmelék mesterséges vagy természetes úton került ide. Akkortól került a bejáratra nehéz vasrács lakattal. Mostanra a kezdeti 10 méteres Kő-Likból egy 40 méter mélységű, s majdnem fél ki-

lométernyi barlanghálózat lett. Tudom, hogy ennél sokkal nagyobb, s mi ezt is feltárjuk.

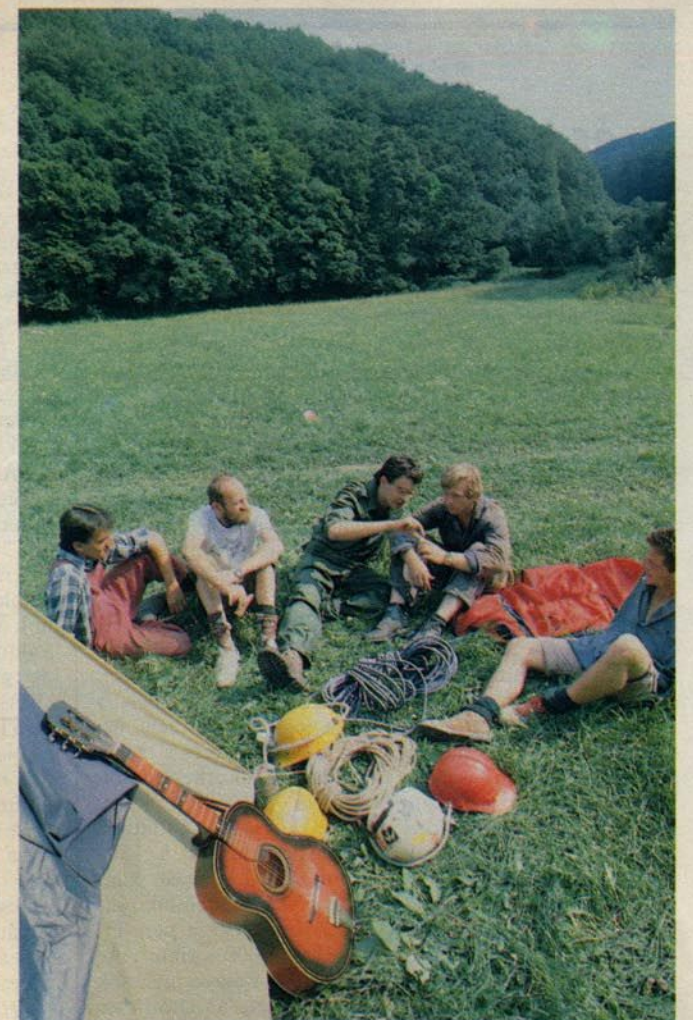
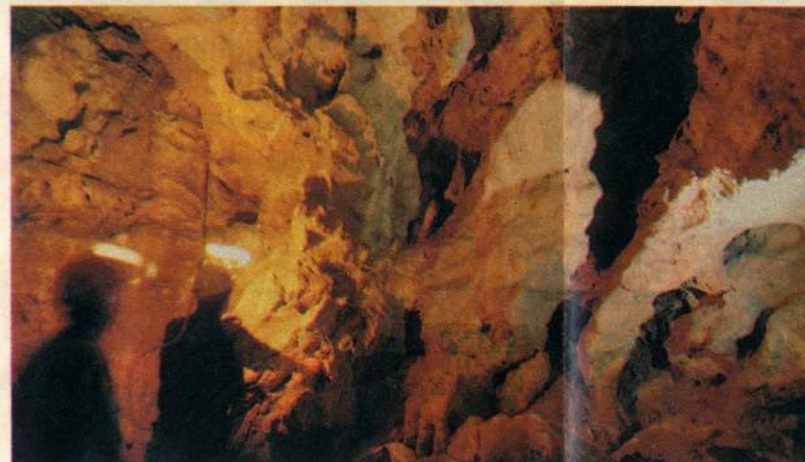
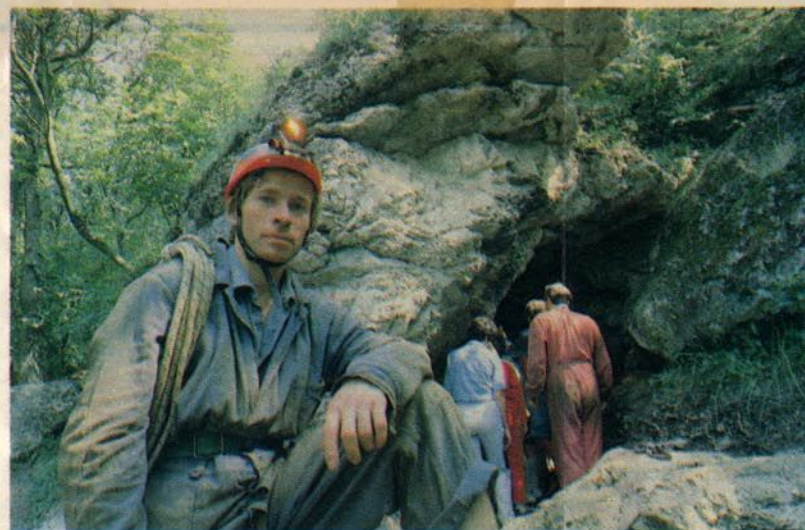
Elindulunk le a hegybe. Elem- és karbidlámpák, vastag kötelek, bakancs, segélyhívó hasábrádió. Elöttem kútszerű, síkos falú kürtő. Kísérőim, Lakatos Mihály és Szalay Jenő barlangászok, szakszerűen okítanak, hova tegyem a lábam, merre támasszak. Lent a „szobában” a geodéziai múlt. Körbejárunk; kúszva, mászva, vagy négykézláb. Furcsa kövek, árnyak bukkannak elő a karbidlámpa imbolygó fényében.

A barlangot nagyon sokan keresik fel. Ezt már a táborban, a szabad tűzön rotyogó ebéd mellett hallom. Iskolák, turisták, kirándulók érdeklődnek itt. Mintegy végszóra, kecskeméti autóbusz érkezik. Lakatos és Szalay már öltöznek is, hiszen ők az idegenvezetők.

Amikor a kecskemétiek visszatérnek, egymás szavába vágva mesélik föld alatti élményeiket. Valószínűleg, életre szóló, kalandos emléket szereztek. Összenézünk Hartig Miklóssal. Szó nélkül is megérttem őt:

Hát erről van szó, ezért érdemes.

KÉP ÉS SZÖVEG:
Assai H. Péter

A BARLANGOK VILÁGA

OKTÓBER 28 – NOVEMBER 10 -IG

Szeretettel meghívjuk

a

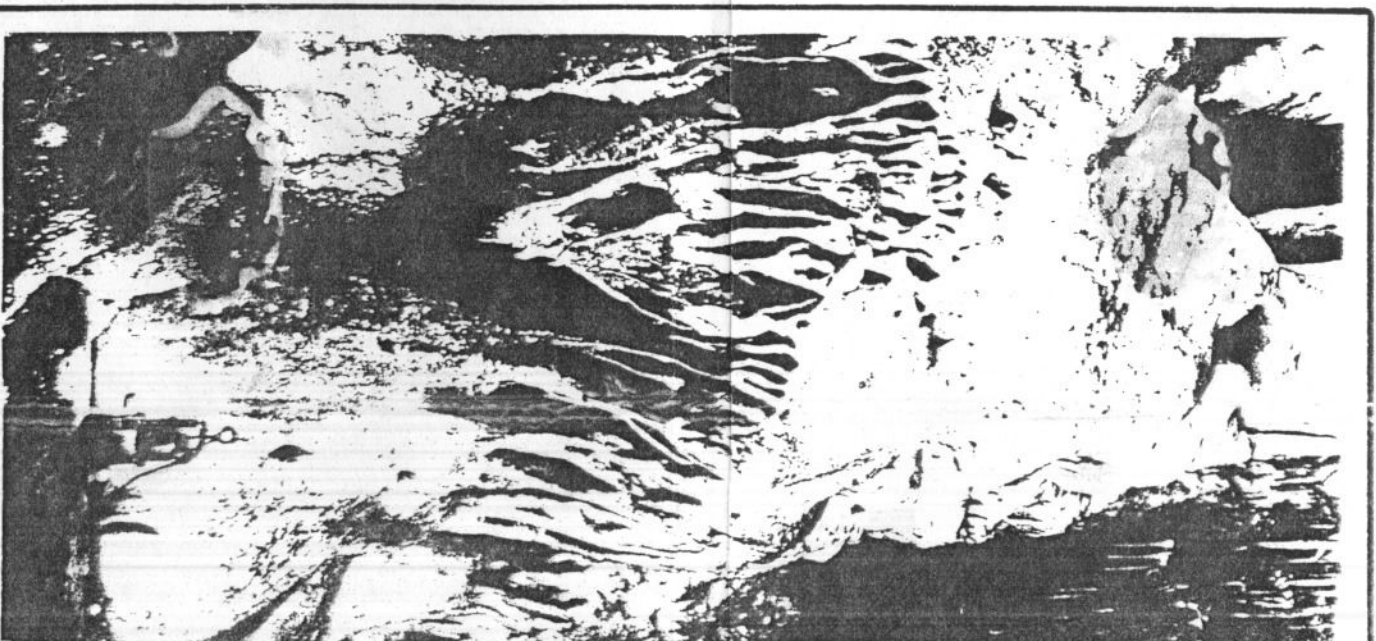
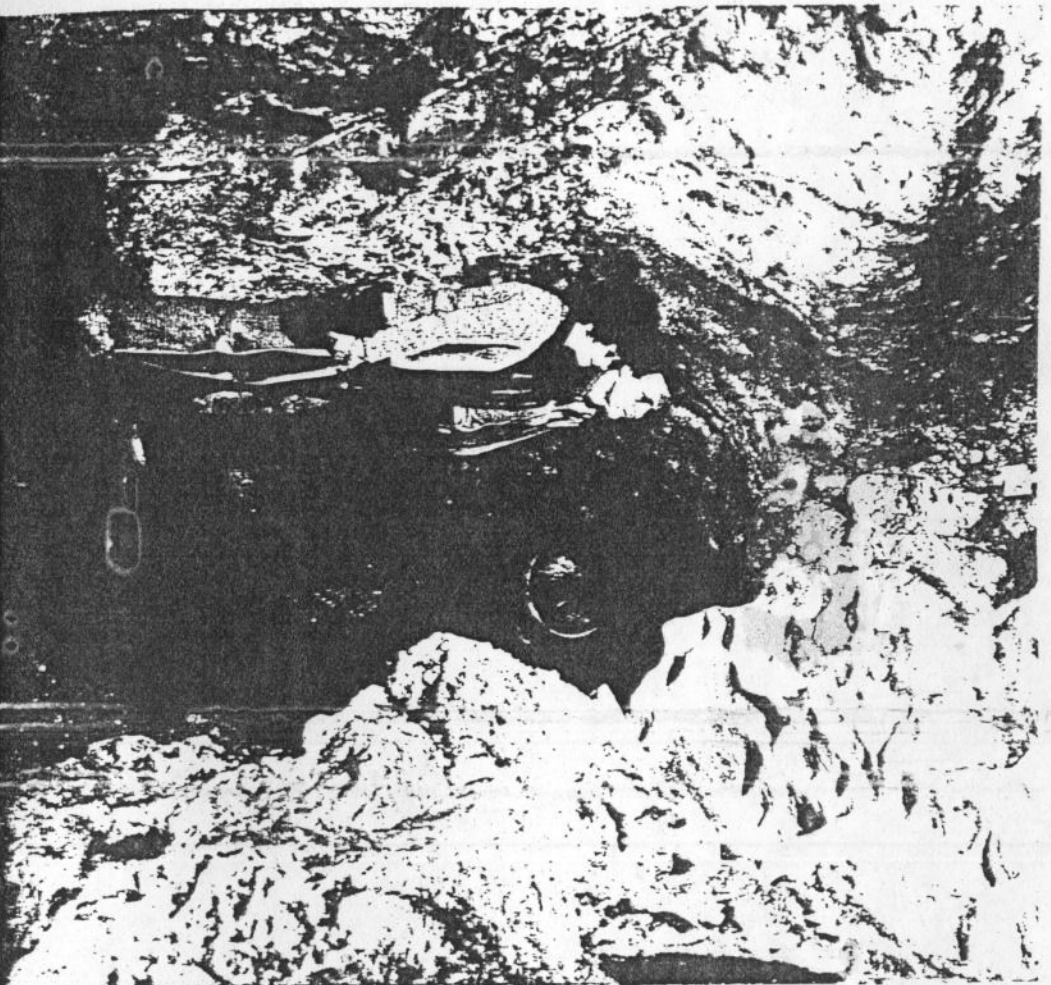
HELIKITT BARLANGKUTATÓ CSOPORT

Kiállításának megnyitójára,

1991. október 28-án 16.30 órára.

A kiállítást megnyitják
a barlangkutatók.

Helyőrségi Klub Veszprém,
Zalka Máté tér 1.

Szeretettel várunk

MAGYAR HONVÉDSÉG

HELYŐRSÉGI
KLUB
VESZPRÉM

MŰSOR

1991.
OKTÓBER

A kiállítás
műsorfüzete

Október 20-ig naponta 9–19 óráig látható a

ZSUZI ÉS ANDRIS NÉPVISELETBEN

c. babakiállítás

Belépő: felnőtteknek 15 Ft
gyermeknek 10 Ft

Október 22-én 14.30 órakor

ÜNNEPI ÁLLOMANYGYŰLÉS

Október 28–november 10-ig

A BARLANGOK VILÁGA

Bemutató a Barlangász Klub életéből, eszközeiből, felszereléséből, s a leletekből

29-én 19 órakor a színházteremben

a Budapesti Korona Pódium előadása

A VÉGZET ASSZONYAI

Mozaikok Fedák Sári, Karády Katalin, Mezei Mária és Sennyei Vera életéből.

A négyes szerepben: HERNÁDI JUDIT

Írta: Mészáros Márta és Pataki Éva

Rendezte: Mészáros Márta

Zongorán kísér: Gyarmati István

Belépődíj: 100 Ft

EGYÉB PROGRAMOK

Megint beindítjuk a Lutra-csere akciót a könyvtárban.

Októberben minden pénteken du. 13–16 óráig és minden szombaton de. 10–13 óráig várjuk a gyermekeket csereberére.

Szeretettel meghívjuk

a

**HELIKTIT
BARLANGKUTATÓ
CSOPORT**

*kiállításának megnyitójára
1991. október 28-án 16.30 órára*

*A kiállítást megnyitják
a barlangkutatók*

*Helyőrségi Klub, Veszprém
Zalka Máté tér 1.*

VESZPRÉM: Ma 16.30 órakor nyílik a helyőrségi klubban a Heliktit barlangkutató csoport kiállítása. Október 30-án 17.30 órakor a Megyei Művelődési Központban a természetes életmód kör tart foglalkozást. Program: dr. Demény János a civilizáció okozta megbetegedések gyógyításáról tart előadást, valamint ételbemutatóra és -kóstolóra is sor kerül.

A kiállítás meghívója

Kultuszhely a késő bronzkorban?

Barlangászati kiállítás Veszprémben

A veszprémi Heliktit barlangkutató csoport, Hartig Miklós vezetésével 1985 óta kutatja, s méterről méterre haladva szívfős munkával tárja fel a Szentgál melletti Kő-lik barlang üregrendszerét. A földolomiban képződött, cseppkövekben gazdag barlangrendszerből számos régészeti lelet került elő, amelynek 99 százaléka a késő bronzkorból származik.

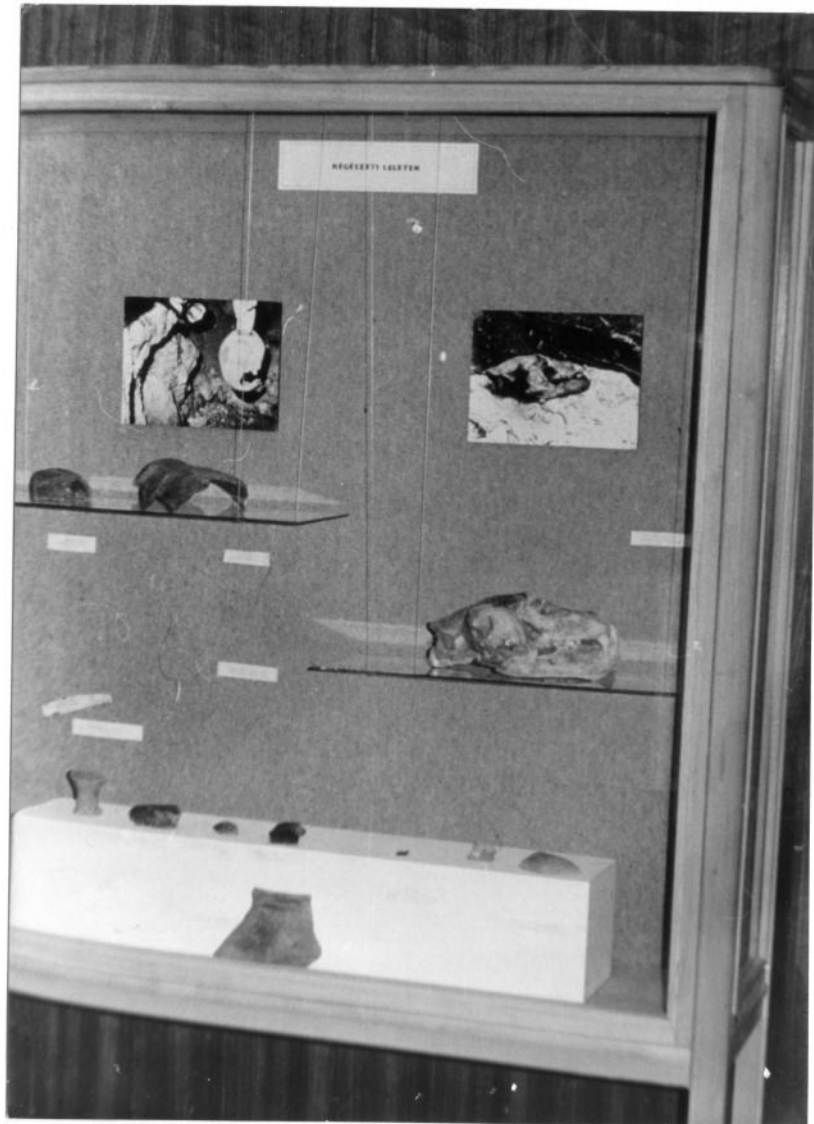
Tegnap délután a veszprémi helyőrségi klubban Szilágyi László, a megyei természetbarátszövetség titkára nyitotta meg azt a kiállítást, ahol a különböző régészeti anyagok mellett a barlangnak és a környékének nö-

vény- és állatvilága, a helyre jellemző kőzetek, cseppkövek, valamint a barlangászok munkaeszközei, felszerelései, tevékenységük dokumentumai is megtekinthetők.

A csoport munkáját Futó János geológus és Ilon Gábor régész segíti szinte a kezdetek óta. Ilon Gábor szakmai értékeléséből érdemes idézni néhány mondatot: „A Kő-lik barlang az első, régészetileg megkutatott, nem óskori barlang a Bakonyban. Emberi használata a késő bronzkorban volt a legintenzívebb, talán kultuszhely lehetett.”

2 - NAPLÓ - 1991. október 29., kedd

Kiállítás

Részlet a kiállításból

ÚJ

1991 XII. szám, december

Almádi Újság

BALATONALMÁDI VÁROSLAPJA

Ár: 9,30 Ft

„Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne”

6-án A Télapó házhoz megy
9-én, 17 órakor A Heliktit bar-
langkutató csoport diavetítéses él-
ménybeszámolója legújabb ered-
ményeiről a honismereti szakkör-
ben

RENDEZVÉNYEK

BALATONALMÁDI: A Heliktit barlangkutató csoport filmvetítéses élménybeszámolót tart legújabb eredményeiről a közösségi házban december 9-én, hétfő délután 5 órakor. Ugyanitt tart tájékoztatót este 6 órá-tól dr. Vándorfi Győző főorvos, aki majd a cukorbetegségekről beszél. Ez alkalommal alakul meg Balatonalmádban a cukorbeta-gek klubja.

10 - NAPLÓ - 1991. december 7., szombat

Előadás

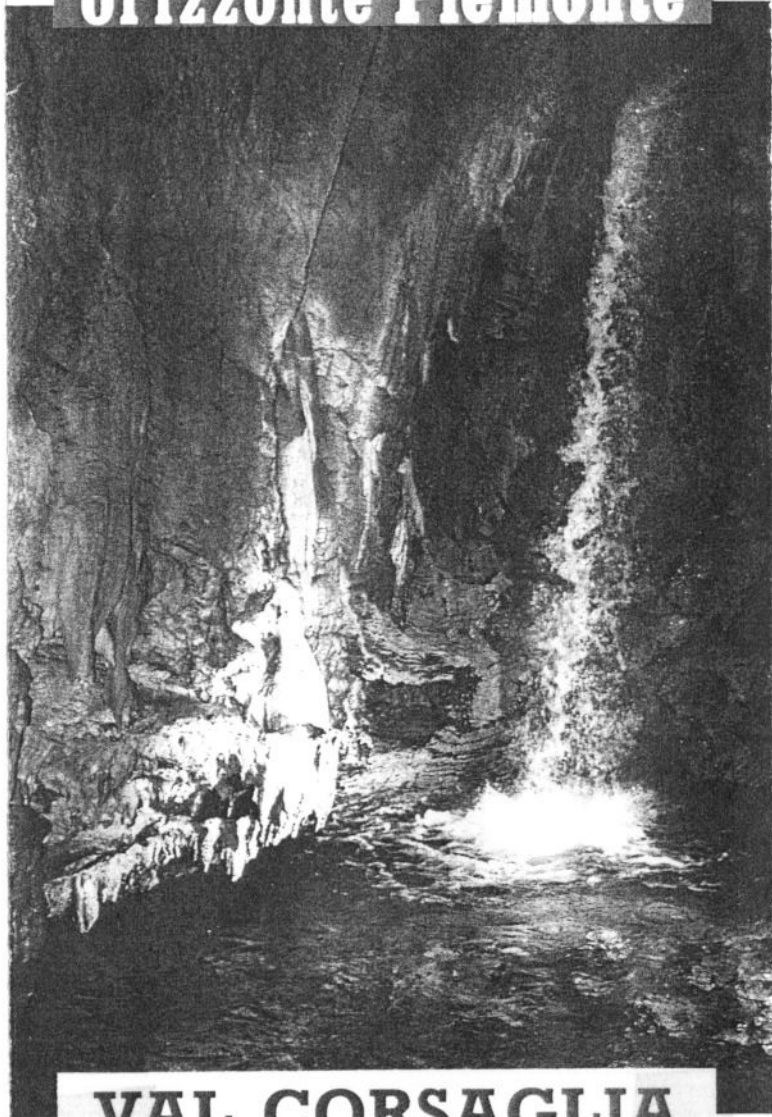

Ereszkedési gyakorlatok

KÜLFÖLDI TURÁK

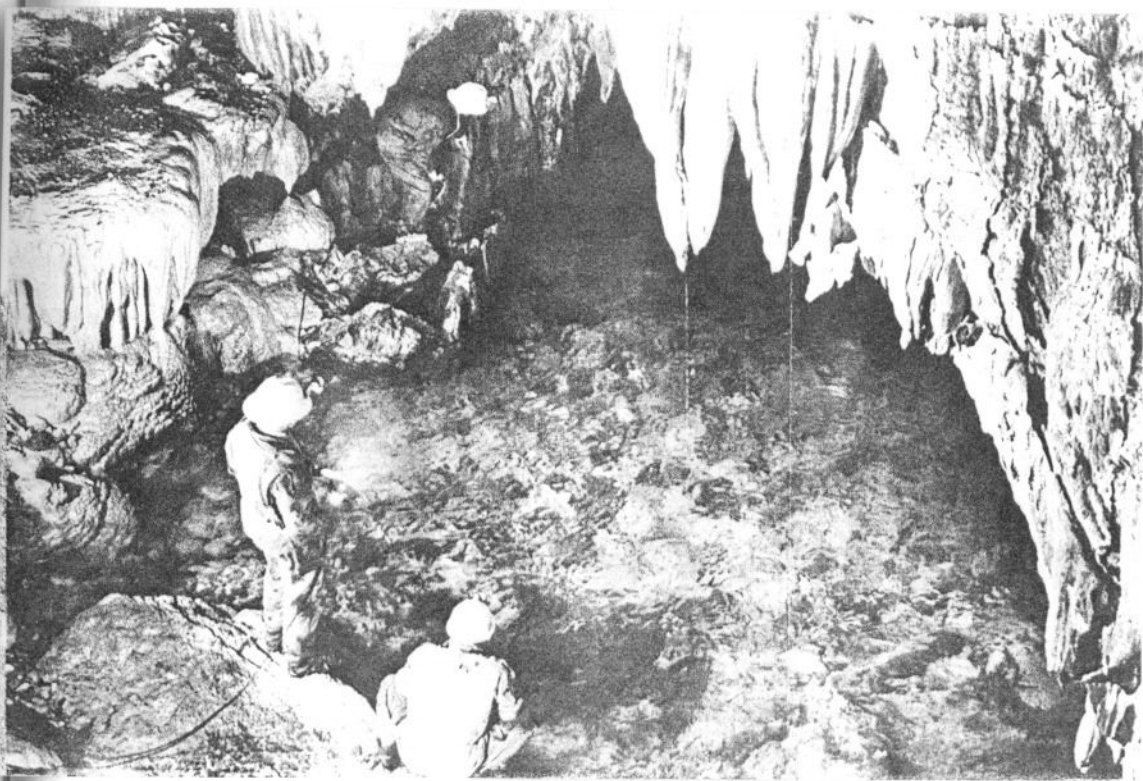
GROTTA DI BOSSEA

orizzonte Piemonte

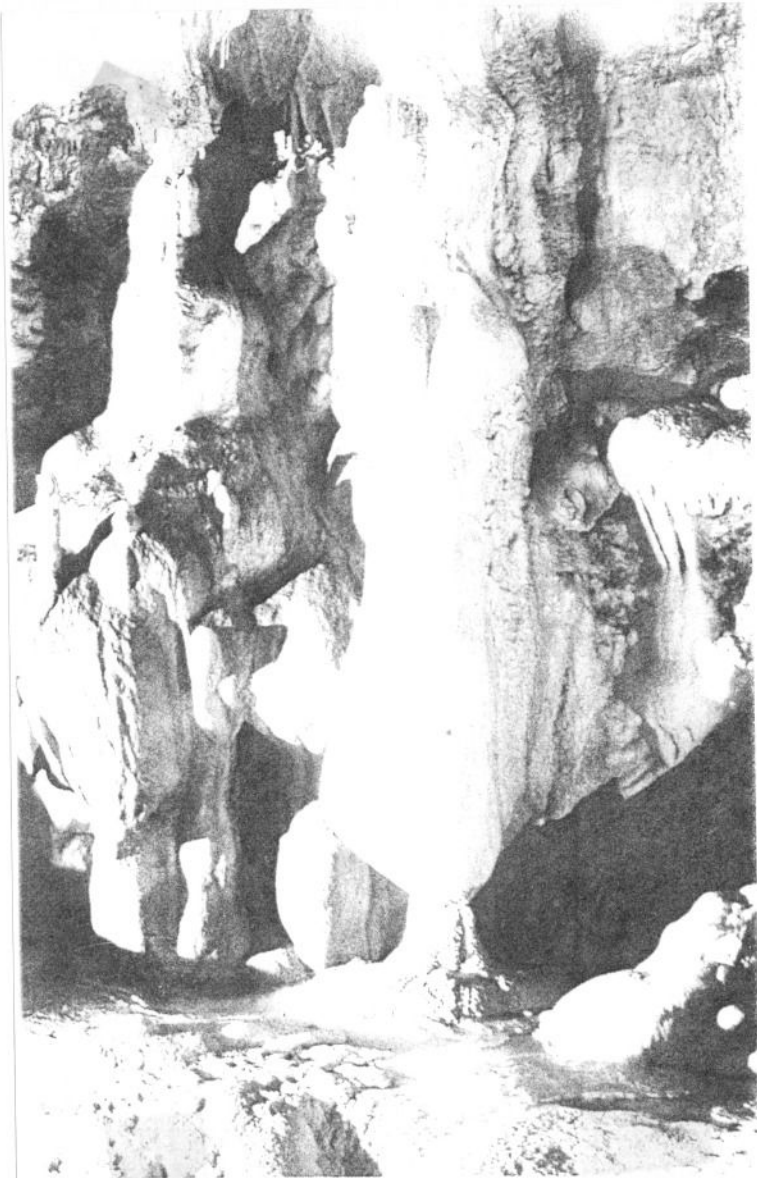
VAL CORSAGLIA
COMUNE DI FRABOSA SOPRANA

Grotta di Bossea

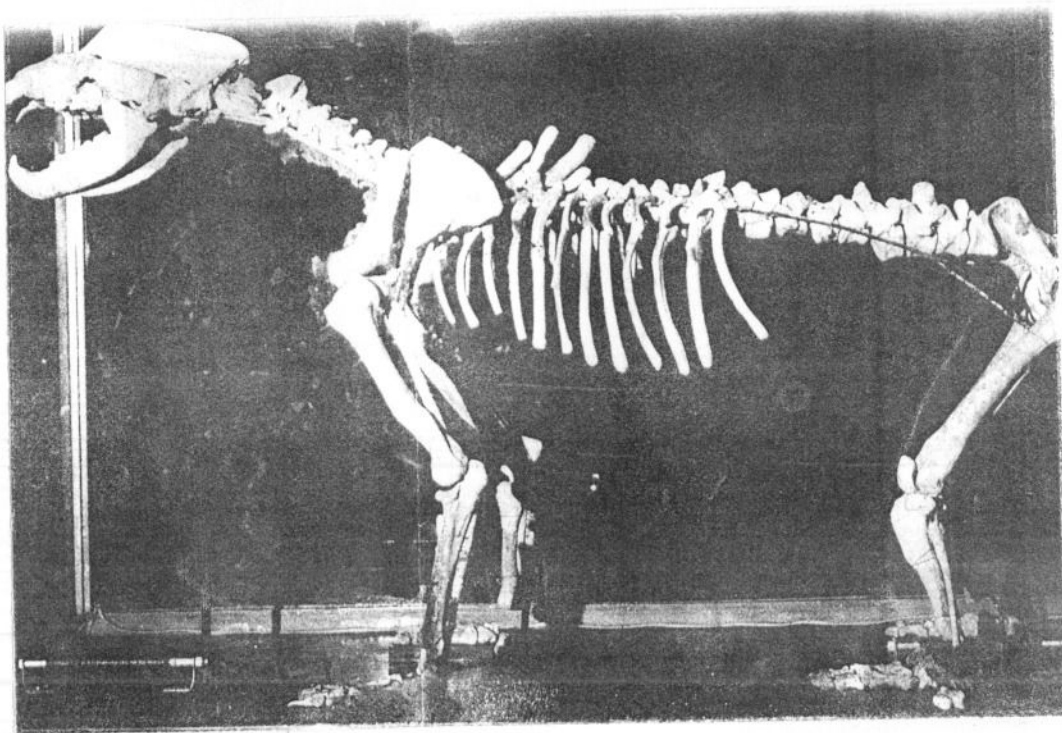

GROTTA
DI BOSSEA
Il GRANDE SALOTTO

Grotta di Bossea

GROTTA DI BOSSEA — UNA SUGGESTIVA COLATA

Grotta di Bossea

Monte Bianco csoport

Mászsások a magas hegyek között

Évzáró karácsonyi búcsúest

Szeretettel meghivunk a hagyományos

évzáró karácsonyi búcsúestre

1991. december 20-án 17 órától Szentgálra.

Helyszín: Szentgáli Kutató Bázis és a Kő-lik barlang.

Heliktit Barlangkutató Csoport

*- A KŐ-LIK BARLANG NAGY-
TERMÉBEN, immár hagyomá-
nyos módon búcsúztatta az évet az
Építők SE Heliktit barlangkutató
csoportja. Egész éves munkájuk-
nak köszönhetően a barlangrend-
szer újabb titkai tárultak fel. A
nagyközönség nemrégiben ismer-
kedhetett meg ezekkel a veszprémi
helyőrségi klubban megrendezett
kiállításon.*

2

- NAPLÓ - 1991. december 24., kedd

Az 1991-es évet december 20-21-én a hagyományos karácsonyi évváró búcsúesttel fejeztük be.

Végezetül megköszönöm a csoport minden tagjának és más külső segítőkész embernek odaadó munkáját, amit remélve a következő évben is hasonló lelkesedéssel végeznek majd.

Veszprém, 1992. január 28.

